Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

28 юли 2016 година*

„Преюдициално запитване — Защита на потребителите — Директива 93/13/ЕИО — Неравноправни клаузи в потребителските договори — Договор за потребителски кредит, съдържащ неравноправна клауза — Принудително изпълнение на арбитражно решение, постановено в приложение на тази клауза — Отговорност на държава членка за вреди, причинени на частноправни субекти в резултат на нарушения на правото на Съюза, извършени от национална юрисдикция — Условия за ангажиране — Наличие на достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза“

По дело C-168/15

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Okresný súd Prešov (Районен съд Прешов, Словакия), с акт от 12 март 2015 г., постъпил в Съда на 14 април 2015 г., в рамките на производство по дело

Milena Tomášová

срещу

Slovenská republika – Ministerstvo spravodlivosti SR,

Pohotovosť s. r. o.,

в присъствието на:

Združenie na ochranu občana spotrebiteľa HOOS,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: R. Silva de Lapuerta (докладчик), председател на състава, J.-C. Bonichot, C. G. Fernlund, S. Rodin и E. Regan, съдии,

генерален адвокат: N. Wahl,

секретар: A. Calot Escobar,

предвид изложеното в писмената фаза на производството,

като има предвид становищата, представени:

— за словашкото правителство, от B. Ricziová, в качеството на представител,

* * Език на производството: словашки.

— за чешкото правителство, от M. Smolek, J. Vláčil и S. Šindelková, в качеството на представители,

— за Европейската комисия, от A. Tokár, Д. Русанов и M. Konstantinidis, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 14 април 2016 г.,

постанови настоящото

Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до условията за ангажиране на отговорността на държава членка за вредите, причинени на частноправни субекти в резултат на нарушения на правото на Съюза, извършени от национална юрисдикция.

2 Запитването е отправено в рамките на спор между г-жа Tomášová, от една страна, и Slovenská republika – Ministerstvo spravodlivosti SR (Словашка република — Министерство на правосъдието на Словашката република, наричана по-нататък „Словашка република“) и Pohotovosť s. r. o., от друга страна, във връзка с изпълнението на арбитражно решение, с което г-жа Tomášová е осъдена да заплати суми във връзка със сключен договор за потребителски кредит.

Правна уредба

3 Член 3 от Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори (ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273 и поправка в ОВ L 293, 2014 г., стр. 59) гласи:

„1. В случаите, когато дадена договорна клауза не е индивидуално договорена, се счита за неравноправна, когато въпреки изискването за добросъвестност, тя създава в ущърб на потребителя значителна неравнопоставеност между правата и задълженията, произтичащи от договора.

2. Не се счита за индивидуално договорена клауза, която е съставена предварително и следователно потребителят не е имал възможност да влияе на нейното съдържание, по-специално във връзка с договори с общи условия.

Фактът, че някои аспекти от дадена клауза или някоя отделна клауза са индивидуално договорени, не изключва приложението на настоящия член към останалата част на договора, ако общата преценка на договора сочи, че той е договор с общи условия.

Когато продавач или доставчик твърди, че клауза от договор с общи условия е договорена индивидуално, той следва да докаже това с факти.

3. Приложението съдържа примерен и неизчерпателен списък на клаузи, които се смятат за неравноправни“.

4 Член 6, параграф 1 от тази директива предвижда:

„Държавите членки определят изискването, включените неравноправни клаузи в договори между потребители и продавачи или доставчици да не са обвързващи за потребителя, при условията на тяхното национално право, и че договорът продължава да действа за страните по останалите условия, когато може да се изпълнява и без неравноправните клаузи“.

Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси

5 Г-жа Tomášová е пенсионерка, чийто единствен доход се състои от пенсия в размер на 347 EUR. През 2007 г. тя сключва договор за потребителски кредит с Pohotovosť, от което взема заем в размер на 232 EUR.

6 Договорът е изготвен във формата на договор с общи условия и включва арбитражна клауза, съгласно която изключителна компетентност да урежда споровете във връзка с договора е предоставена на арбитражен съд, чието седалище се намира на разстояние повече от 400 километра от местоживеенето на г-жа Tomášová. Също така съгласно посочения договор мораторните лихви възлизат на 91,25 % годишно. В този договор освен това не се посочва годишният процент на разходите.

7 Тъй като г-жа Tomášová изпада в забава за изплащането на кредита и не може да погасява посочените мораторни лихви, тя взема от Pohotovosť нов заем в размер на 232,36 EUR.

8 С решения на Stálý rozhodcovský súd (Постоянен арбитражен съд, Словакия) от 9 април и 15 май 2008 г. г-жа Tomášová е осъдена да заплати на Pohotovosť няколко суми — за непогасяване на въпросните кредити, за лихви за забава и за разноски по производството.

9 След като решенията придобиват сила на пресъдено нещо и подлежат на изпълнение, на 13 и 27 октомври 2008 г. Pohotovosť подава молби за принудително изпълнение до Okresný súd Prešov (Районен съд Прешов, Словакия), който ги уважава с решения от 15 и 16 декември 2008 г.

10 Съгласно акта за преюдициално запитване въпросните изпълнителни производства все още били висящи към момента на отправяне на настоящото преюдициално запитване.

11 На 9 юли 2010 г. г-жа Tomášová предявява иск срещу Словашката република за обезщетение в размер на 2000 EUR за вредите, които според нея произтичат от нарушение на правото на Съюза от страна на Okresný súd Prešov (Районен съд Прешов), поради това че в рамките на посочените производства този съд е уважил молби за изпълнение на решения, които се основават на неравноправна арбитражна клауза и имат за цел събирането на определени вземания в приложение на неравноправна клауза.

12 С решение от 22 октомври 2010 г. Okresný súd Prešov (Районен съд Прешов) отхвърля иска на г-жа Tomášová като неоснователен, тъй като същата не е изчерпила всички средства за защита, с които разполага, тъй като въпросните изпълнителни производства все още не са окончателно приключили и тъй като следователно все още не е настъпила изтъкнатата вреда, поради което искът е предявен преждевременно.

13 Г-жа Tomášová обжалва това решение.

14 С решение от 31 януари 2012 г. Krajský súd v Prešove (Окръжен съд Прешов, Словакия) отменя посоченото решение и връща делото на Okresný súd Prešov (Районен съд Прешов).

15 При тези обстоятелства Okresný súd Prešov (Районен съд Прешов) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Налице ли е тежко нарушение на правото на Европейския съюз, когато в противоречие с практиката на Съда на Европейския съюз в изпълнително производство, образувано на основание на арбитражно решение, се пристъпва към събирането на сума, произтичаща от неравноправна клауза?

2) Може ли отговорността на държава членка за нарушение на правото [на Съюза] да възникне, преди страната по делото да е използвала всички способи за защита, с които разполага съгласно правовия ред на държавата членка в рамките на производство по изпълнение на решение; може ли в такъв случай, с оглед на фактите по делото, отговорността на държавата членка да възникне още преди да е приключило производството по изпълнение на решението и да е изчерпана възможността ищецът да иска възстановяване на неоснователно платените суми?

3) При утвърдителен отговор, представляват ли достатъчно съществено нарушение на правото [на Съюза] действията на даден орган, описани от ищеца, предвид обстоятелствата в конкретния случай, и по-специално абсолютното бездействие на ищеца и неизчерпването на всички способи за защита, с които разполага съгласно правото на държавата членка?

4) Ако в настоящия случай би могло да се счита, че е налице достатъчно съществено нарушение на правото [на Съюза], съответства ли поисканото от ищеца обезщетение на вредата, за която отговаря държавата членка; може ли тълкуваната по този начин вреда да се приравни на вземането, събрано на основание на неоснователно обогатяване?

5) Има ли предимство искът на основание неоснователно обогатяване като правно средство за защита пред иска за обезщетение за вреди?“.

По преюдициалните въпроси

По първите три въпроса

16 С първите три въпроса, които според мен следва да бъдат разгледани заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали и при какви условия нарушение на правото на Съюза в резултат на съдебно решение, постановено в рамките на производство по принудително изпълнение на арбитражно решение, уважаващо молба за събиране на вземания въз основа на договорна клауза, която трябва да се счита за неравноправна, съставлява „достатъчно съществено“ нарушение на правото на Съюза, което може да ангажира извъндоговорната отговорност на съответната държава членка.

17 В този контекст посочената юрисдикция иска да установи дали в тази връзка е от значение обстоятелството, че посоченото производство не е приключило и че лицето, срещу което се води то, е проявило абсолютно бездействие и не е използвало всички способи и правни средства за защита, с които разполага съгласно съответния правов ред, като например иск за възстановяване на неоснователно платени суми.

18 Съгласно постоянната практика на Съда принципът на отговорност на държавата за вреди, причинени на частноправните субекти вследствие на нарушения на правото на Съюза, за което носи отговорност държавата, е присъщ на системата на Договорите, на които се основава

Съюзът (вж. решения от 19 ноември 1991 г., Francovich и др., C-6/90 и C-9/90, EU:C:1991:428, т. 35, от 5 март 1996 г., Brasserie du pêcheur и Factortame, C-46/93 и C-48/93, EU:C:1996:79, т. 31 и от 14 март 2013 г. по дело Leth, C-420/11, EU:C:2013:166, т. 40).

19 Този принцип важи във всички хипотези на нарушаване на правото на Съюза от държава членка, при това независимо кой е публичният орган, извършил нарушението (вж. в този смисъл решения от 5 март 1996 г., Brasserie du pêcheur и Factortame, C-46/93 и C-48/93, EU:C:1996:79, т. 32, от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 31, от 13 юни 2006 г., Traghetti del Mediterraneo, C-173/03, EU:C:2006:391, т. 30 и от 25 ноември 2010 г., Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, т. 46).

20 Посоченият принцип също е приложим, при определени условия, когато въпросното нарушение произтича от решение на национална юрисдикция, която се произнася като последна инстанция. Всъщност, предвид съществената роля, която изпълнява съдебната власт за защита на правата, които частноправните субекти извеждат от правните норми на Съюза, и обстоятелството, че юрисдикция, която се произнася като последна инстанция, по дефиниция представлява последната инстанция, пред която те могат да предявят правата, предоставени им от тези правни норми, Съдът е приел, че пълната ефикасност на тези норми би била поставена под въпрос, а защитата на тези права би била отслабена, ако бъде изключена възможността на частноправните субекти при определени условия да получат обезщетение за вредите, които са им причинени поради нарушение на правото на Съюза, допуснато с решение на национална юрисдикция, която се произнася като последна инстанция (вж. в този смисъл решения от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 32—36 и 59, от 13 юни 2006 г., Traghetti del Mediterraneo, C-173/03, EU:C:2006:391, т. 31 и от 9 септември 2015 г., Ferreira da Silva e Brito и др., C-160/14, EU:C:2015:565, т. 47).

21 Запитващата юрисдикция има задачата да провери дали това е така в случая на разглежданите в главното производство решения от 15 и 16 декември 2008 г.

22 При все това следва да се припомни, че що се отнася до условията за ангажиране на отговорността на държавата за вредите, причинени на частноправните субекти от допуснатите от същата нарушения на правото на Съюза, Съдът многократно е отсъждал, че увредените частноправни субекти имат право на обезщетение при наличието на три условия, а именно предмет на нарушената правна норма на Съюза да е предоставянето на права на частноправните субекти, нарушението на нормата да е достатъчно съществено и да съществува пряка причинно-следствена връзка между нарушението и претърпяната от частноправните субекти вреда (вж. по-конкретно решения от 5 март 1996 г., Brasserie du pêcheur и Factortame, C-46/93 и C-48/93, EU:C:1996:79, т. 51, от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 51 и от 14 март 2013 г., Leth, C-420/11, EU:C:2013:166, т. 41).

23 Отговорността на държавата членка за вреди, причинени в резултат на решение на произнесла се като последна инстанция юрисдикция, което нарушава правна норма на Съюза, се определя от същите условия (вж. решение от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 52).

24 По-специално що се отнася до второто от посочените условия в точка 22 от настоящото решение, тази отговорност би могла да се ангажира само в изключителния случай, в който националната юрисдикция, произнасяща се като последна инстанция, е допуснала очевидно нарушение на приложимото право (вж. решения от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 53 и от 13 юни 2006 г., Traghetti del Mediterraneo, C-173/03, EU:C:2006:391, т. 32 и 42).

25 За да се определи дали е налице достатъчно съществено нарушение, следва да се отчитат всички фактори, характеризиращи положението, представено пред националния съд. Така съгласно практиката на Съда, сред елементите, които могат да се вземат предвид в това отношение, се

включват по-конкретно степента на яснота и прецизност на нарушената правна норма, обхватът на правото на преценка, който нарушената норма оставя на националните органи, умисълът или небрежността при извършването на нарушението или при причиняването на вредата, извинимият или неизвиним характер на евентуална грешка при прилагане на правото, обстоятелството, че действия на институция на Съюза може да са допринесли за приемане или запазване на национални мерки или практики, нарушаващи правото на Съюза, както и неизпълнението от разглежданата юрисдикция на задължението ѝ за отправяне на преюдициално запитване по силата на член 267, трета алинея ДФЕС (вж. в този смисъл решения от 5 март 1996 г., Brasserie du pêcheur и Factortame, C-46/93 и C-48/93, EU:C:1996:79, т. 56, от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 54 и 55 и от 12 декември 2006 г., Test Claimants in the FII Group Litigation, C-446/04, EU:C:2006:774, т. 213).

26 При всички положения нарушението на правото на Съюза е достатъчно съществено, когато то е извършено при явно несъобразяване с практиката на Съда в съответната област (вж. решения от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 56, от 12 декември 2006 г., Test Claimants in the FII Group Litigation, C-446/04, EU:C:2006:774, т. 214 и от 25 ноември 2010 г., Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, т. 52).

27 Следователно, що се отнася до спора по главното производство, ако се предположи, че в своите решения с дата от 15 и 16 декември 2008 г. Okresný súd Prešov (Районен съд Прешов) се е произнесъл като последна инстанция, би трябвало освен това тази юрисдикция да е допуснала достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза, като явно не се е съобразила с разпоредбите на Директива 93/13 или на свързаната с нея практика на Съда.

28 В това отношение следва да се отбележи, че съгласно практиката на Съда въведената с Директива 93/13 система за защита на потребителите включва признаването на правомощието на националния съд да разглежда служебно неравноправния характер на клауза (вж. в този смисъл решения от 27 юни 2000 г., Océano Grupo Editorial и Salvat Editores, C-240/98—C-244/98, EU:C:2000:346, т. 26, 28 и 29, от 21 ноември 2002 г., Cofidis, C-473/00, EU:C:2002:705, т. 32 и 33 и от 26 октомври 2006 г., Mostaza Claro, C-168/05, EU:C:2006:675, т. 27 и 28).

29 Наистина, в точка 38 от своето решение от 26 октомври 2006 г., Mostaza Claro (C-168/05, EU:C:2006:675), Съдът е признал, че по принцип характерът и значимостта на обществения интерес, на който се основава защитата, гарантирана от Директива 93/13 на потребителите, биха могли дори да обосновават задължение на националния съд да преценява служебно неравноправния характер на договорна клауза и по този начин да компенсира неравнопоставеността, съществуваща между потребителя и продавача или доставчика. При все това в посоченото решение Съдът не е извел никаква последица от това съображение, тъй като е бил сезиран с въпроса дали потребител може да се позове на недействителността на арбитражно споразумение за първи път пред националната юрисдикция, сезирана с жалба за отмяна на арбитражно решение.

30 Едва в своето решение от 4 юни 2009 г., Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350, т. 32), Съдът ясно е посочил, че възложената от правото на Съюза на националния съд роля не се ограничава само до правото да се произнесе относно евентуално неравноправния характер на договорна клауза, попадаща в приложното поле на посочената директива, а също включва задължението служебно да разгледа този въпрос, когато разполага с необходимите за това правни и фактически обстоятелства.

31 Така след това решение Съдът многократно е напомнял въпросното задължение на националния съд (вж. по-конкретно решения от 14 юни 2012 г., Banco Español de Crédito, C-618/10, EU:C:2012:349, т. 42 и 43, от 21 февруари 2013 г., Banif Plus Bank, C-472/11, EU:C:2013:88, т. 22 и от 1 октомври 2015 г., ERSTE Bank Hungary, C-32/14, EU:C:2015:637, т. 41).

32 По-специално Съдът е приел, че когато разполага с необходимата за това правна и фактическа информация, националният съд, сезиран с иск за принудително изпълнение на окончателно арбитражно решение, е длъжен служебно да провери неравноправния характер на договорните клаузи, стоящи в основата на установеното в това решение вземане с оглед на разпоредбите на Директива 93/13, ако съгласно националните процесуални правила в рамките на подобно изпълнително производство същият съд е длъжен служебно да прецени дали е налице противоречие между подобни клаузи и вътрешните императивни правни норми (вж. в този смисъл решение от 6 октомври 2009 г., Asturcom Telecomunicaciones, C-40/08, EU:C:2009:615, т. 53, определение от 16 ноември 2010 г., Pohotovosť, C-76/10, EU:C:2010:685, т. 51, 53 и 54 и решение от 27 февруари 2014 г., Pohotovosť, C-470/12, EU:C:2014:101, т. 42).

33 Вследствие на това не може да се счита, че национална юрисдикция, която преди решение от 4 юни 2009 г., Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350), се е въздържала да прецени служебно неравноправния характер на договорна клауза, спадаща към приложното поле на Директива 93/13, въпреки че е разполагала с необходимата за това правна и фактическа информация, явно не се е съобразила с практиката на Съда в тази област и следователно е допуснала достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза.

34 В конкретния случай следва да се констатира, че разглежданите в главното производство решения от 15 и 16 декември 2008 г. са приети преди това решение на Съда.

35 При това положение не е необходимо да се преценява дали обстоятелството, че разглежданото в главното производство изпълнително производство не е приключило, че лицето, срещу което се води то, е проявило абсолютно бездействие и още не е използвало всички способи и правни средства за защита, с които разполага съгласно съответния правов ред, като например иск за възстановяване на неоснователно платени суми, има отражение върху ангажирането на отговорността на засегнатата държава членка за вредите, причинени на частноправните субекти поради нарушенията на правото на Съюза със съдебни решения като тези от 15 и 16 декември 2008 г., разглеждани в главното производство.

36 При тези обстоятелства на първите три въпроса следва да се отговори по следния начин:

— Отговорността на държава членка за вредите, причинени на частноправните субекти в резултат на нарушение на правото на Съюза с решение на национална юрисдикция, може да бъде ангажирана само ако това решение е прието от юрисдикция на тази държава членка, произнасяща се като последна инстанция, което запитващата юрисдикция има задачата да провери в спора по главното производство. Ако това е така, решение на тази национална юрисдикция, произнасяща се като последна инстанция, може да представлява достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза, което е от естество да ангажира посочената отговорност, само ако с това решение посочената юрисдикция явно не се е съобразила с приложимото право или ако това нарушение е извършено въпреки наличието на трайно установена практика на Съда в тази област.

— Не би могло да се счита, че национална юрисдикция, която преди решението от 4 юни 2009 г., Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350), се е въздържала в рамките на производство по принудително изпълнение на арбитражно решение, уважаващо искане за осъждане за изплащането на вземания в приложение на договорна клауза, която следва да се счита за неравноправна по смисъла на Директива 93/13, да прецени служебно неравноправния характер на тази клауза, въпреки че е разполагала с необходимата за това правна и фактическа информация, явно не се е съобразила с практиката на Съда в тази област и следователно е допуснала достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза.

По четвъртия и петия въпрос

37 С четвъртия и петия си въпрос запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали размерът на разглежданата в главното производство вреда, причинена с евентуалното нарушение на правото на Съюза, съответства на поискането от г-жа Tomášová обезщетение, дали той може да се приравни на размера на действително събраното вземане, тоест събраното на основание неоснователно обогатяване на лицето, в полза на което е прието арбитражното решение, и дали иск за обезщетение на тези вреди се предявява при условията на евентуалност спрямо иска за възстановяване на неоснователно платените суми.

38 В това отношение следва да се припомни, че когато са изпълнени условията за ангажиране на отговорността на държавата, а това следва да се установи от националните юрисдикции, държавата е длъжна да отстрани по реда на националното право последиците от причинените вреди, като се има предвид, че установените от националните законодателства условия във връзка с поправянето на вредите не трябва да бъдат по-неблагоприятни от условията, отнасящи се до подобни вътрешноправни искове (принцип на равностойност), нито да бъдат уредени по начин, който прави получаването на обезщетение практически невъзможно или прекомерно трудно (принцип на ефективност) (вж. решения от 19 ноември 1991 г., Francovich и др., C-6/90 и C-9/90, EU:C:1991:428, т. 42, от 30 септември 2003 г., Köbler, C-224/01, EU:C:2003:513, т. 58, от 24 март 2009 г., Danske Slagterier, C-445/06, EU:C:2009:178, т. 31, от 25 ноември 2010 г., Fuß, C-429/09, EU:C:2010:717, т. 62 и от 9 септември 2015 г., Ferreira da Silva e Brito и др., C-160/14, EU:C:2015:565, т. 50).

39 От горното следва, че правилата относно оценката на причинената от нарушение на правото на Съюза вреда се установяват от националното право на всяка държава членка, като се има предвид, че националните правни уредби, които установяват тези правила, трябва да зачитат принципите на равностойност и ефективност.

40 Същото важи, що се отнася до съотношението между иска за поправяне на подобна вреда и останалите средства за защита, евентуално предвидени в правния ред на съответната държава членка, какъвто е искът за възстановяване на неоснователно платените суми.

41 При тези условия на четвъртия и петия въпрос трябва да се отговори, че правилата относно поправянето на вреди, причинени от нарушение на правото на Съюза, като тези относно оценката на подобна вреда или съотношението между иска за поправянето ѝ и другите средства за правна защита, които евентуално са на разположение, се определят от националното право на всяка държава членка при спазване на принципите на равностойност и ефективност.

По съдебните разноски

42 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

1) Отговорността на държава членка за вредите, причинени на частноправните субекти в резултат на нарушение на правото на Съюза с решение на национална юрисдикция, може да бъде ангажирана само ако това решение е прието от юрисдикция на тази държава членка, произнасяща се като последна инстанция, което запитващата юрисдикция има задачата да провери в спора по главното производство. Ако това е

така, решение на тази национална юрисдикция, произнасяща се като последна инстанция, може да представлява достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза, което е от естество да ангажира посочената отговорност, само ако с това решение посочената юрисдикция явно не се е съобразила с приложимото право или ако това нарушение е извършено въпреки наличието на трайно установена практика на Съда в тази област.

Не би могло да се счита, че национална юрисдикция, която преди решението от 4 юни 2009 г., Pannon GSM (C-243/08, EU:C:2009:350), се е въздържала в рамките на производство по принудително изпълнение на арбитражно решение, уважаващо искане за осъждане за изплащането на вземания в приложение на договорна клауза, която следва да се счита за неравноправна по смисъла на Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 година относно неравноправните клаузи в потребителските договори, да прецени служебно неравноправния характер на тази клауза, въпреки че е разполагала с необходимата за това правна и фактическа информация, явно не се е съобразила с практиката на Съда в тази област и следователно е допуснала достатъчно съществено нарушение на правото на Съюза.

2) **Правилата относно поправянето на вреди, причинени от нарушение на правото на Съюза, като тези относно оценката на подобна вреда или съотношението между иска за поправянето ѝ и другите средства за правна защита, които евентуално са на разположение, се определят от националното право на всяка държава членка при спазване на принципите на равностойност и ефективност.**

Подписи